

VU Research Portal

Handreiking burgertoppen voor gemeenten

Smets, Peer; Vlind, M.

2017

document version

Peer reviewed version

document license

Other

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Smets, P. (null), & Vlind, M. (null). (2017). Handreiking burgertoppen voor gemeenten., lokale-democratie.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Handreiking burgertoppen voor gemeenten

Peer Smets en Marloes Vlind

→ Inleiding	2
→ Wat weten we over burgertoppen?	2
→ G1000	3
→ Aandachtspunten voor succesvol inzetten instrument door gemeente	3
→ Top 10: Wat niet en wat wel te doen bij een burgertop	5
→ Randvoorwaarden	8
→ Meer weten/lezen	9

Handreiking burgertoppen voor gemeenten

De afgelopen jaren zijn er in tal van Nederlandse gemeenten burgertoppen georganiseerd, waaronder de G1000. Tijdens deze burgertoppen komen bewoners van een buurt, wijk, dorp, gemeente of regio bij elkaar om samen actuele maatschappelijke vraagstukken te bespreken en tot gezamenlijke oplossingen te komen. Burgertoppen worden zowel vanuit de samenleving als vanuit de (lokale) overheid georganiseerd. Voor beide geldt dat er volop wordt geworsteld met zaken als de diversiteit van de deelnemers; welke werkvormen het meest effectief zijn en de rol die burgers en (lokale) overheid spelen in de uitvoer van de resultaten van een burgertop. De inhoud van dit document is gebaseerd op de studie van 13 burgertoppen in Nederland en het raadplegen van 6 ervaringsdeskundigen in het organiseren van burgertoppen.

Deze handreiking is bedoeld voor gemeenten die een burgertop gaan organiseren, dit overwegen of hiervoor worden benaderd vanuit de samenleving. Daarnaast bevat de handreiking ook handige tips voor burgers die zelf een burgertop willen organiseren. De handreiking biedt inzicht in wat er inmiddels bekend is over burgertoppen. Vervolgens wordt in een stappenplan duidelijk gemaakt welke fases je moet doorlopen in de voorbereiding, de uitvoer en het vervolgtraject van een burgertop. Tenslotte volgt een overzicht van welke aannames er bestaan over burgertoppen, welke valkuilen hierbij op de loer liggen en wat mogelijke adviezen zijn.

“...samen actuele maatschappelijke vraagstukken bespreken en actie...”

Wat weten we over burgertoppen?

- De eerste Nederlandse burgertop vond in 2013 plaats in Rotterdam. Sindsdien zijn er tal van burgertoppen gehouden door heel Nederland. Het precieze aantal is onbekend aangezien er geen centraal register is.
- Het aantal deelnemers aan een burgertop varieert tussen om en nabij de 100 en 700.
- Zowel de overheid als burgers kunnen een burgertop opzetten. Tot nu toe zijn de meeste burgertoppen door burgers opgezet.
- Burgertoppen kunnen verschillende doelstellingen hebben: gericht op burgerinitiatief, inspraak op overheidsbeleid of een co-creatie tussen overheid en burgers.
- Er wordt volop geëxperimenteerd met verschillende methoden, zoals **het socratische gesprek**, **activerende spellen** en **deelname van kinderen**.
- Ook zijn er verschillende vormen van deelnemersselectie: **loting**, open aanmelding, het inzetten van ambassadeurs die hun achterban activeren, het uitdelen van ‘wildcards’ aan leden van specifieke doelgroepen of deze doelgroepen persoonlijk benaderen.
- Voorbeelden van onderwerpen die tijdens een burgertop aan bod komen zijn veiligheid, zorg, duurzaamheid en sociaal contact tussen burgers.
- Vervolgtrajecten na een burgertop lopen uiteen van ondersteuning van burgers in de uitvoer van hun ideeën of het lobbyen bij de overheid om bestuurlijke steun voor de ideeën te creëren. Soms blijft een vervolgtraject vrijwel achterwege.
- **Recent onderzoek** laat zien dat er meer actiebereidheid onder deelnemers ontstaat als zij met elkaar in dialoog gaan en persoonlijke verhalen delen dan als de nadruk ligt op debat.
- Het realiseren van een verschillend samengestelde groep deelnemers die de bevolking representeert blijkt in de praktijk een enorme uitdaging. Met name hoger opgeleide, ‘witte’ burgers van middelbare leeftijd en ouder participeren in burgertoppen. Als het onderwerp van een burgertop specifiek is, blijkt dat een meer uiteenlopende groep burgers deelneemt die zich tot het onderwerp voelt aangesproken.

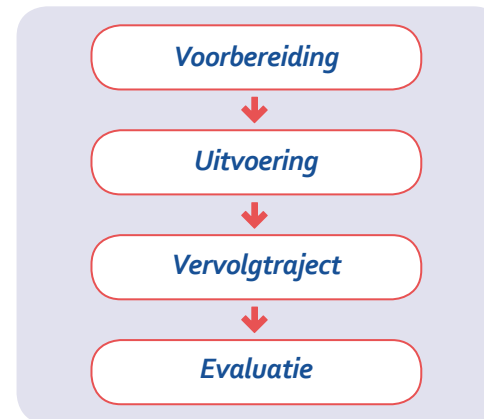

G1000

- Een bekende vorm van een burgertop is de G1000. In navolging van de eerste **G1000 in België**, werd in 2014 in **Amersfoort** voor het eerst een **Nederlandse G1000** georganiseerd. De hieruit ontstane stichting G1000.nu is sindsdien intensief bezig de methode verder te ontwikkelen. Dat gebeurt onder meer door het ondersteunen van lokale initiatiefnemers, het verzamelen en beheren van kennis en ervaringen met een G1000, onder andere in de vorm van een onderzoekspanel van deelnemers, het stimuleren van wetenschappelijk onderzoek en de uitwisseling van kennis door middel van de G1000 University (website **G1000.nu**). Er zijn inmiddels 22 burgertoppen conform het G1000-format door heel Nederland gehouden.
- De huidige opzet van een G1000 ziet er als volgt uit:
 - Een ochtendsessie van drie rondes waarin de deelnemers gezamenlijk aan wisselende tafels in overleg een agenda bepalen.
 - Een middagsessie bestaande uit drie gespreksrondes: 1) het delen van dromen over de gemeente; 2) het kijken naar wat de burens aan andere gesprekstafels hebben besproken; 3) het opzetten van een actieplan.
 - Na de G1000 is er een vervolgbijeenkomst waar deelnemers hun ideeën kunnen uitwerken en vervolgspraken met elkaar kunnen maken. Tenslotte is er een afsluitende bijeenkomst.

Aandachtspunten voor succesvol inzetten instrument door gemeente

Voor het organiseren van een burgertop worden de volgende fases doorlopen:

Hieronder volgen de belangrijkste aandachtspunten per fase.

Voorbereiding

- Activeer de lokale volksvertegenwoordigers als hoogste democratisch orgaan om als mogelijk initiatiefnemer of intern opdrachtgever te fungeren. Gaat dat niet, zorg dan dat een of meerdere bestuurders de burgertop expliciet dragen en uitdragen.
- Zorg dat duidelijk is hoeveel budget er beschikbaar is en laat volksvertegenwoordigers en/of bestuurders zich daarover uitspreken.
- Maak zeer duidelijke afspraken met de volks

vertegenwoordigers en bestuurders over wat zij met de resultaten van de burgertop gaan doen. Wees daar expliciet over naar allen die mee organiseren en uiteindelijk naar de deelnemers.

- Leg contact met de griffie om met hen het bestuurlijke en democratische proces van de volksvertegenwoordigers én van de burgertop goed op elkaar af te stemmen. De griffie heeft hier een belangrijke taak in, maar het verschilt sterk per overheid hoe deze rol wordt ingevuld (van afwachtend en procesbewakend tot proactief en coachend).
- Vorm een interne voorbereidingsgroep van medewerkers van verschillende afdelingen binnen de gemeente die de burgertop willen voorbereiden en organiseren en voor intern draagvlak zorgen.
- Laat de voorbereidingsgroep een aantal lokale burgers en professionals betrekken bij het proces met wie zij samen de organisatie van de burgertop zullen vormen. Zorg voor een divers samengestelde organisatie qua leeftijd, sekse, etnische achtergrond en opleidingsniveau.
- Formeer werkgroepen binnen de organisatie die een specifieke taak op zich nemen.
- Houd er bij de uitvoering van een burgertop rekening mee waarom de top wordt georganiseerd en met welke doelstelling: 1) informatie ophalen; 2) luisteren naar inwoners; 3) keuzes maken; 4) in samenwerking nieuwe initiatieven ontwikkelen en uitvoeren. Dit leidt tot drie type burgertoppen:
 - a. Georganiseerd en ondersteund door inwoners (al dan niet met hulp van de gemeente), waarbij het doel is om nieuwe en verbindende initiatieven te ontwikkelen die goed zijn voor de gemeente en

- haar inwoners.
- b. Geïnitieerd door de lokale politiek, in samenwerking met inwoners, om nieuwe initiatieven te ontwikkelen waarover de gemeenteraad vervolgens een finaal oordeel velt.
- c. Geïnitieerd en ondersteund door de politiek/ gemeentelijke organisatie om 'te maken keuzes' door de inwoners in samenwerking te overdenken en te besluiten. Dit kan bijvoorbeeld gaan over bestedingen van geld of de invulling van bepaalde plekken en voorzieningen.
- Stel vast op welke wijze deelnemers worden geselecteerd en uitgenodigd en waar de samenstelling uit moet bestaan (bijvoorbeeld alleen burgers, of een combinatie van burgers en vertegenwoordigers van de overheid).
- Maak aansluitend op de doelstellingen en de beoogde deelnemers plannen voor de werkvormen, locatie, uitnodigingen, catering, sanitair, opbouw, afbouw en het vervolgtraject van de burgertop.
- Kijk of lokale sponsors en vrijwilligers bereid zijn om mee te doen; niet alleen als ondersteuning om de burgertop te realiseren, maar ook om draagvlak in de samenleving te creëren.
- Benader sleutelfiguren om in contact te komen met hun achterbannen.
- Geef bekendheid aan de burgertop via diverse kanalen: website, media, sociale media, maar ook fysiek (op de markt, bij de sportclub, in een buurtcentrum, etc.).
- Ga op zoek naar geschikte moderatoren die de gesprekken kunnen begeleiden en verzorg een gedegen trainingstraject voor hen.

- Maak een draaiboek waarin ieder programmadeel inclusief korte beschrijving van de doelen ervan beschikbaar is voor iedereen die meewerkt aan de organisatie. Dit geldt ook voor het vervolgtraject.

Uitvoering burgertop

- Geef tijdens de introductie van de burgertop aan wat de doelstellingen zijn, hoe het programma eruit ziet, wat er van de deelnemers verwacht wordt, wat er met de resultaten gebeurt en welke rol de deelnemers en de overheid hierin spelen. Laat de aanwezigen weten hoe de samenstelling van de deelnemers is (wie doen er mee?). Maak ook duidelijk waar en bij wie deelnemers kunnen aankloppen met vragen.
- Bedenk dat degenen die de gespreksgroepen leiden, een belangrijke rol vervullen. Behalve dat zij zich moeten onthouden van inhoudelijke stellingname, is het van belang dat zij alle deelnemers respectvol stimuleren om bijdragen te leveren aan de dialoog door het stellen van open vragen, door waar nodig verduidelijking te vragen en door steeds een heldere samenvatting te geven zonder waardeoordeel. Moderatoren moeten bij voorkeur niet degenen zijn die inhoudelijk over het onderwerp uitleg gaan geven in de groep. Moderatoren bewaken daarnaast het proces.
- Werk als organisatie in subteams met ieder eigen taken.
- Maak vooraf heldere afspraken over de deelname van raads- en commissieleden en bestuurders in de gespreksgroepen. Als wordt afgesproken dat ze mogen deelnemen, wordt van hen een enigszins

terughoudende opstelling gevraagd, in die zin dat ze worden geacht het gesprek niet te domineren, zodat alle deelnemers binnen de groep ruimte krijgen.

- Zorg dat er een balans is tussen technische hulpmiddelen zoals beeldschermen, digitale presentatieprogramma's (prezi's), wordclouds en digitaal stemmen. Dit geldt ook voor randprogrammering in de vorm van bijvoorbeeld muziek of cabaret.
- Laat de deelnemers (voor zover ze daartoe in staat zijn) tussen de gespreksrondes door fysiek actief zijn. Dit kan zijn door een zogenaamde *energizer* of door bijvoorbeeld gezamenlijk een andere zaalindeling te maken en de tafels en stoelen te verplaatsen (alhoewel bij G1000 is gebleken dat niet iedereen dit apprecieert).
- Geef gedurende het programma een aantal keer aandacht aan het vervolgtraject van de burgertop en doe dit niet pas aan het einde van het programma.

Vervolgtraject

- Deze fase is cruciaal om het activeringsproces vorm te laten krijgen. De uitdaging ligt hier in het vasthouden van de gezamenlijke energie en actiebereidheid die tijdens de burgertop zijn ontstaan.
- Zorg er daarom voor dat actieve groepen ideeën kunnen uitwerken en uitvoeren (denk hierbij aan procesbegeleiding en facilitering).
- Begeleid de samenwerking met belanghebbenden.
- Stel de samenleving regelmatig op de hoogte van wat er met de uitkomsten van de burgertop gebeurt en hoe hierin kan worden deelgenomen. Dit kan bijvoorbeeld via een digitaal platform waar iedereen

kan volgen hoe de discussie zich ontwikkelt en waar er ruimte is voor nieuwe bijdragen.

- Zorg dat bestuurders en volksvertegenwoordigers weten welke rol ze hebben in het vervolgtraject. Wees op de hoogte van hun vergadermodel (Beeldvorming Oordeelsvorming Besluitvorming, commissiemodel of anderszins) en spreek met de griffie af hoe de resultaten worden meegenomen in de besluitvorming. Dit hangt uiteraard af van de vraag of de opzet van de burgertop er op gericht is het onderwerp op de agenda te krijgen van de volksvertegenwoordigers of bestuurders, of als doel heeft burgers zelf actief te laten worden.
- Pas op dat ambtenaren in hun overijverigheid resultaten van de burgertop gaan filteren op haalbaarheid of betaalbaarheid.
- Vraag deelnemers of ze een rol willen spelen in het verwerken, delen en uitdragen van de resultaten.

Evaluatie

- Kijk kritisch terug op wat er heeft plaatsgevonden; besteed aandacht aan sterke en zwakke punten.
- Gebruik de evaluatie bij de aanvang van de organisatie van een nieuwe burgertop.

Top 10: Wat niet en wat wel te doen bij een burgertop

Tijdens burgertoppen wordt er volop geëxperimenteerd met verschillende vormen van aanpak. Hoewel er geen blauwdruk is voor een optimale burgertop, kan er veel worden geleerd van lessen uit de praktijk. Deze lessen zijn hieronder vertaald in een overzicht van aannames, valkuilen en adviezen.

1. Doel burgertop

Aanname

Het openhouden van de doelstellingen van een burgertop geeft de deelnemers ruimte en vrijheid om deze doelstellingen zelf te creëren. De resultaten van de burgertop kunnen bestaan uit adviezen of wensen aan de lokale overheid, uit initiatieven die burgers zelf opzetten of uit een co-creatie tussen burgers en lokale overheid. De vrijblijvendheid van de burgertop geeft ruimte voor verschillende vormen van resultaten en vrijheid van wat er met deze resultaten gebeurt.

Valkuil

Doordat de doelstellingen van de burgertop onduidelijk zijn, weten deelnemers minder goed waar ze aan toe zijn en wat er van hen wordt verwacht. Hierdoor komt de ontwikkeling van ideeën tijdens de burgertop moeilijker van de grond. Daarnaast blijkt het in de praktijk lastig te zijn om een passend vervolgtraject te ondersteunen als er van tevoren niet duidelijk is wat er moet worden ondersteund. Moet dit bijvoorbeeld gaan om ontmoetingen tussen burgers en bestuurders, of juist om burgers die zelf een initiatief uit gaan voeren? Als er voor deelnemers onduidelijkheid is over de verwachtingen die ze van zichzelf én van de lokale overheid mogen hebben, neemt de kans toe dat zij afhaken tijdens het traject. Hier schuilt het risico dat

tijdens de burgertop ontstane ideeën slechts ideeën overblijven die niet worden uitgevoerd. Te veel vrijblijvendheid maakt dat zowel burgers als lokale overheid zich geen 'eigenaar' voelen van een idee.

Advies

Voorafgaand aan de burgertop is helder wat de doelstellingen zijn en op welke manier en door wie de resultaten worden behandeld; er wordt hier duidelijk over gecommuniceerd naar alle betrokkenen. De praktijk laat zien dat lokale bestuurders burgertoppen vaak een warm hart toedragen, maar dat er weinig transparantie is over hoe de lokale overheid iets met de opgeleverde resultaten gaat doen. Dit kan het vertrouwen van burgers ten opzichte van de lokale overheid schaden. Ook als de insteek van een burgertop is om burgers vooral zelf initiatieven te laten ontwikkelen, al dan niet in samenwerking met de lokale overheid, moet dit voorafgaand aan de burgertop duidelijk worden gemaakt, inclusief inzicht in een ondersteuningstraject na de burgertop om ideeën tot uitvoer te brengen.

2. Vaststellen onderwerpen

Aanname

Het is efficiënt om de gesprekstema's die tijdens de burgertop aan bod komen van tevoren vast te stellen.

Dit scheelt veel tijd tijdens de dag zelf: er kan direct aan de slag worden gegaan. Bovendien kan het gebruik van 'wordclouds' helpen bij het creëren van thema's waarmee verder kan worden gewerkt kan worden.

Valkuil

In de praktijk zien we dat als thema's van tevoren worden bedacht, het moeilijker is om tijdens de burgertop een gezamenlijke basis en zo een gevoel van gedeeld eigenaarschap van het probleem en de oplossing te creëren. Het gebruik van 'wordclouds' kan ertoe leiden dat vooral de grootste gemene delers aan bod komen en meer omstreden thema's juist niet.

Advies

Het ter plekke creëren van thema's door het uitwisselen van persoonlijke verhalen is een essentieel onderdeel van het groepsproces tussen de deelnemers. Doordat dit aan meerdere gesprekstafels tegelijk gebeurt, ontstaat er een veelheid aan onderwerpen waar deelnemers uit kunnen kiezen om in een volgende fase mee aan de slag te gaan. Mocht het gesprekstema toch al van tevoren vastliggen, geef de deelnemers dan de opdracht om thuis al een vraag hierover te formuleren en deze mee te nemen naar de burgertop. Tussen onderwerpen vooraf vaststellen en geheel open te beginnen, zit nog de tussenweg van het aanreiken

van (een keuze uit enkele) domeinen of sectoren. Hierdoor kan er op de actualiteit worden ingespeeld, ook als het gaat om omstreden thema's zoals de komst van een asielzoekerscentrum in de gemeente.

3. Gespreksvormen

Aaname

Als mensen met elkaar in debat gaan, geeft dat mogelijkheden om een probleem van meerdere kanten te bekijken. Dat helpt deelnemers om weloverwogen beslissingen te nemen.

Valkuil

Een debat is erop gericht om met argumenten de ander te overtuigen. Hoewel dit een nuttige werkvorm kan zijn bij het maken van beslissingen, is tijdens burgertoppen te zien dat een debat verwijderend werkt en de basis voor een gezamenlijke basis in de weg staat. Ook als er bijvoorbeeld tijdens gespreksrondes vooral een beroep wordt gedaan op intellectuele en taalvaardigheden, ontstaat er een kloof tussen deelnemers die hierin wél en níét kunnen meekomen.

Advies

Een werkvorm waarin dialoog centraal staat, stimuleert de mogelijkheid om verbindingen te leggen. Hierbij worden verhalen gedeeld en wordt een gezamenlijke basis gelegd van waaruit (duurzame) actiebereidheid kan ontstaan. De 'dromen - kijken bij de burens - doen'-opbouw zoals gehanteerd bij G1000-bijeenkomsten is hiervan een voorbeeld.

4. Werkvormen

Aaname

Het is belangrijk dat mensen elkaar ontmoeten en in gesprek gaan met elkaar. Dat moet niet te veel worden gestuurd met vastgelegde werkvormen.

Valkuil

Ontmoeten op zich levert nog geen open houding en gezamenlijkheid op als basis om ideeën te ontwikkelen en uit te werken. Als er geen uitgebalanceerde werkvormen worden gehanteerd, is het risico groot dat er vrij snel verticale machtsverhoudingen ontstaan waarbij dominante stemmen het gesprek overheersen.

Advies

Er zijn veel werkvormen die van toepassing kunnen zijn op een burgertop. Voor elk lokaal initiatief is het van belang om te verkennen wat de beste werkvorm en decor is. Een gestructureerde werkvorm met duidelijke stappen en met hulpmiddelen bevordert de dialoog en leidt tot transparante conclusies.

5. Rol moderators aan tafel

Aaname

Moderatoren begeleiden het proces aan tafel. Een beknopte instructie aan de moderator vooraf geeft hierbij voldoende inbreng; het gaat immers om de deelnemers die het gesprek voeren.

Valkuil

De kwaliteit van de moderators is in de praktijk erg verschillend. Met name onervaren moderators

hebben vaak moeite om het proces aan tafel te begeleiden. Dit uit zich in de neiging om te interveniëren en het gesprek te sturen met eigen inbreng – dit geldt vooral als de moderators zelf betrokken zijn bij de lokale problematiek of zich niet op hun gemak voelen in een ondersteunende rol. Dit kan ertoe leiden dat niet de stem van alle deelnemers wordt gehoord. Hulpmiddelen zoals een beeldscherm op de gesprekstafel, waardoor de moderator een minder centrale positie inneemt, kan hierbij helpen, zij het op een beperkte wijze (zie ook 6. Gebruik van elektronische hulpmiddelen).

Advies

Bovenop de instructies die moderators krijgen, moeten zij de gelegenheid krijgen om te oefenen in de toepassing ervan. Moderatie moet vooral worden ervaren door het doen. Een geschikt onderdeel tijdens het oefenen is om de moderator de opbouw, het proces en bijbehorende werkzaamheden aan tafel in eigen woorden te laten vertellen, of door het werken met vellen papier met gerichte vragen op tafel die als ondersteuning dienen voor het creatieve proces. Voor een goede uitvoering is het van belang om te werken met een uitgeschreven opzet.

6. Gebruik van elektronische hulpmiddelen

Aaname

Het gebruik van beeldschermen voor de weergave van digitale presentaties en van smart-phones en i-pads helpt tijdens de beraadslagingen. Zulke hulpmiddelen maken de burgertop dynamisch en moeten in deze tijd zonder meer worden gebruikt.

Valkuil

Het gebruik van elektronische hulpmiddelen kan ertoe leiden dat mensen worden afgeleid van het leggen van persoonlijk contact met degenen met wie wordt samengewerkt. Valkuil is ook dat ouderen worden afgeschrikt of afhaken.

Advies

Als er elektronische hulpmiddelen worden gebruikt, moet er voor worden gezorgd dat interpersoonlijk contact centraal staat; deze middelen dienen slechts als bescheiden hulpmiddel.

7. Diversiteit van deelnemers

Aaname

Loting van deelnemers zorgt voor een zo goed mogelijke afspiegeling van de samenleving op het gebied van onder andere etnische achtergrond, leeftijd en opleidingsniveau. Hierdoor zullen niet alleen de al actieve burgers deelnemen aan de burgertop, maar ook groepen die minder maatschappelijk actief zijn. Aanvullende methoden om diversiteit van deelnemers te stimuleren zijn onder meer een grotere hoeveelheid mensen uitnodigen die afkomstig zijn uit moeilijk te bereiken groepen en/of het inzetten van ambassadeurs die hun achterbannen mobiliseren.

Valkuil

Deze methoden leiden per definitie niet tot een diverse samenstelling van deelnemers. De praktijk laat zien dat ook bij deze methoden zelfselectie plaatsvindt. Daardoor nemen uiteindelijk met name witte, hoogopgeleide burgers van middelbare leeftijd en ouder

deel aan de burgertop. Hier is sprake van een participatie-paradox: actieve burgers worden nog actiever en degenen die al weinig maatschappelijk participeren worden niet of moeilijk bereikt. Als de burgertop een urgent thema heeft, lijkt een grotere diversiteit mogelijk.

Advies

Vaak wordt er voor het betrekken van een diverse deelnemersgroep met name gekeken naar de manier van werving. Maar als er in de organisatie zelf onvoldoende vanuit diversiteit wordt gewerkt, werkt dit door op de creativiteit en innovatie die noodzakelijk zijn om diverse sociale, etnische en leeftijdsgroepen daadwerkelijk aan te spreken. Naast samenwerking met organisaties zoals jongerenwerk, organisaties voor mensen met een licht verstandelijke handicap, cliëntenraden, vluchtelingen en nieuwkomersorganisaties, kan heterogeniteit in de organisatie mogelijk bijdragen aan het maken van organisatorische keuzes die zorgen dat meerdere groepen zich aangetrokken voelen om deel te nemen. Deze keuzes kunnen onder meer betrekking hebben op het thema van de burgertop, de werkvormen die worden gebruikt en op praktische keuzes die uitnodigend zijn voor diverse groepen op het gebied van voedsel, alcoholgebruik, locatie en planning.

8. Burgers aan het woord

Aanname

Een burgertop is dé gelegenheid voor burgers om met elkaar over maatschappelijke thema's in gesprek te gaan, zonder dat de politiek zich ermee bemoeit. De burger is hier aan het woord, dus de lokale overheid moet vooral even stil zijn.

Valkuil

Veel burgertoppen zijn erop gericht om door middel van dialoog en het uitwisselen van persoonlijke verhalen tot een bepaalde gezamenlijkheid te komen. Van daaruit wordt gezocht naar antwoorden op maatschappelijke vraagstukken en ideeën om deze tot uitvoer te brengen. Daarbij ontstaat gedeeld eigenaarschap. Als de lokale overheid geen onderdeel is van dit proces, kan dit het gedeeld eigenaarschap bemoeilijken dat nodig is om ideeën in samenwerking tot uitvoer te brengen.

Advies

De keuze om burgers en vertegenwoordigers van lokale overheid samen te brengen tijdens een burgertop heeft als voordeel dat er gedeeld eigenaarschap kan ontstaan waardoor ideeën gezamenlijk kunnen worden uitgevoerd. Deelname vanuit de lokale overheid is dan ook aan te raden. Wel zou tijdens de tafelgesprekken de lokale kennis vanuit de leefwereld moeten domineren – en geen 'overheidstaal'; hier zou een gedegen gespreksmoderator aan kunnen bijdragen.

9. Gehele systeem aan tafel

Aanname

Een burgertop is een plek waar burgers en vertegenwoordigers van de lokale overheid elkaar kunnen ontmoeten. Op die manier kunnen ze elkaars verhalen en perspectieven delen, waardoor er creatieve en innovatieve ideeën kunnen ontstaan.

Valkuil

Als burgers en vertegenwoordigers van lokale

overheden met elkaar in gesprek gaan tijdens een burgertop, bestaat het risico dat beide partijen teruggeworpen worden in verticale afhankelijkheidsrelaties. Een voorbeeld hiervan is de politieagent die in zijn uniform deelneemt aan een gesprekstafel tijdens een burgertop, waarbij burgers zich als ondergeschikt zien en een gelijkwaardige communicatie uit de weg gaan. Hierbij domineert professionele kennis van de ambtenaar ('de expert') de lokale kennis van de burger ('de leek'). Daardoor komt een gelijkwaardig proces dat nodig is voor het creëren van gezamenlijk eigenaarschap niet van de grond.

Advies

Als vertegenwoordigers van de overheid deelnemen aan een burgertop moeten zij duidelijk worden geïnstrueerd om overheidstaal, waarbij verwezen wordt naar de wet- en regelgeving, blauwdrukken en een SMART-aanpak, zoveel mogelijk te vermijden. Net als de andere deelnemers aan tafel worden zij geacht om meer persoonlijk te praten, waarbij eigen ervaringen en verhalen kunnen worden gedeeld.

10. Vervolgtraject planning

Aanname

Aan het einde van de burgertop zijn deelnemers zo enthousiast geworden dat zij zich zullen aanmelden voor het vervolgtraject waarin de ontstane ideeën worden uitgevoerd: smeed het ijzer als het heet is! Door dit enthousiasme is een ondersteund vervolgtraject wellicht niet noodzakelijk; burgers kunnen zichzelf prima organiseren.

Valkuil

Burgertoporganisaties zijn vaak zo intensief bezig met de voorbereidingen van de burgertop zelf, dat het vervolgtraject traject wat onderbelicht blijft. Tijdens de burgertop zelf wordt het vervolgtraject vaak pas aan het einde van het programma aangekondigd (soms zelfs pas als een deel van de deelnemers aanstalten maakt te vertrekken). Dit valt deels samen met het eerder genoemde punt van gebrek aan duidelijkheid over doelstellingen en beoogde resultaten.

Advies

Geef bij de introductie van de burgertop duidelijk aan wat de doelstellingen zijn, wat er met de resultaten zal worden gedaan en door wie, welk traject daarbij hoort en hoe dit wordt ondersteund. Zorg voor een goed ondersteund vervolgtraject waarin de ideeën kunnen worden uitgewerkt, waarbij er duidelijkheid is over de locatie, data en begeleiding en welke rol burgers en lokale overheid hierin hebben.

Randvoorwaarden

Benodigde capaciteiten:

- Binnen de gemeente moet er tijd vrijgemaakt worden voor het organiseren van een burgertop.
- Samenwerking tussen verschillende afdelingen binnen de gemeente is noodzakelijk.
- Bij loting van deelnemers is toegang tot de gemeentelijke basisadministratie nodig.
- Creatie van een laagdrempelige toegang tot de burgertop.

Benodigd draagvlak bij:

- Burgers.
- Gemeente, politiek, bestuurlijk en ambtelijk apparaat.
- Betrokken externe partijen.

Benodigde competenties:

- Kunnen organiseren van grootschalige evenementen.
- Om kunnen gaan met diversiteit en verandering.
- Kunnen aangaan van betekenisvolle contacten met anderen.
- Om kunnen gaan met verschillende gezichtspunten.

Benodigde betrokkenheid:

- Binnen de gemeente is van tevoren duidelijk welk proces wordt ingezet in de behandeling van de resultaten van de burgertop.
- Ambtenaren moeten betrokken zijn bij wat er wordt georganiseerd.
- De gemeente moet de burger als volwaardige partner zien.

Financieel

- Een burgertop kost gemiddeld tussen de 22.000 en 100.000 euro. Dit bedrag wordt gedekt door overheidsgelden, subsidies en sponsoring.
- Lokale ondernemingen kunnen de burgertop in natura ondersteunen in de vorm van inrichting, techniek, transport, catering, etc. Hiervoor kunnen platforms worden gecreëerd voor bijvoorbeeld supermarkten, die gezamenlijk de kosten van de catering op zich kunnen nemen.

Communicatiemiddelen

- Website met informatie over het programma, de doelstellingen, wat er van de deelnemers wordt verwacht en wat zij mogen verwachten, hoe de resultaten zullen worden behandeld en wat de rol van de burger en van de lokale overheid hierin is.

- Een digitaal interactief platform waarbij deelnemers en lokale overheid met elkaar in contact kunnen blijven, ideeën kunnen uitwerken en waar nieuwe bijdragen kunnen ontstaan (ook van mensen die niet aan de burgertop hebben deelgenomen).

Tijd

- Voorbereiding met eigen regie gemeente: ¾ jaar. Bij het opzetten van een beweging van burgers: 1-1,5 jaar.
- Deelnemers uitnodigen: 2 maanden voor de burgertop.
- Uitvoer burgertop: een hele dag.
- Vervolgtraject: minimaal twee bijeenkomsten van een dagdeel.

Meer weten/lezen

Wetenschappelijke literatuur

- Boogaard, G., Michels, A., Cohen, J., Smets, P., Binnema, H. & Vlind, M. (2016). *G1000. Ervaringen met burgertoppen*. Den Haag: Boom bestuurskunde.
- Cohen, J. (2015). De vierde D (inaugurele rede Thorbecke leerstoel). *Bestuurswetenschappen*, 69(2), 9-23.
- Fishkin, S. & Luskin, R.C. (2005). Experimenting with a democratic ideal: deliberative polling and public opinion. *Acta Politica*, 40, 287.
- Fung, A. & Wright, E. (2001). Deepening democracy: Innovations in empowered participatory governance. *Politics & Society*, 29 (1), 4-41.
- Levine, P., Fung, A. & Gastil, J. (2005). Future directions for public deliberation, *Journal of public deliberation*, 1(1), article 3.
- Meer, T. van der (2017). *Niet de kiezer is gek*. Houten: Spectrum.
- Michels, A. & Binnema, H. (2016). Hoe divers, invloedrijk en deliberatief is een G1000? Het ontwerp van een burgertop en de verwezenlijking van democratische waarden. *Bestuurswetenschappen*, 70 (1), 17-36.
- Michels, A. & Caluwaerts, D. (2017). De G1000 in België en in Nederland: analyse van een democratisch spanningsveld. *Res Publica*, 1, 61-87
- Remmerswaal, J. (2008). *Handboek groepsdynamica: Een inleiding op theorie en praktijk*. Soest: Nelissen.
- Reybrouck, D. van (2014). *Tegen verkiezingen*. Amsterdam: De Bezige Bij.
- Smets, P. & Vlind, M. (2017). Deliberatieve democratie: Ervaringen met diversiteit in burgertop Amsterdam. *Beleid en Maatschappij*, 44(2), 122-137.
- Smets, P. & Vlind, M. (2017). Een G1000 gun je iedereen. Participatiebevordering in Kruiskamp, Amersfoort. *Mens & Maatschappij* 92 (1), 93-118.
- Smets, P. & Vlind, M. (2017). *Consolidatie van participatie of slechts eenmalig? Burgerconferentie Gedeelde waarden, Arnhem (25 juni 2016)*. Evaluatieverslag voor BZK.
- Smith, G. (2009). *Democratic innovations. Designing institutions for citizen participation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Surowiecki, J. (2005). *The wisdom of the crowds: Why the many are smarter than the few*. Londen: Abacus.
- Tonkens, E., Trappenburg, M., Hurenkamp, M. & Schmidt, J. (2015). *Montessori-democratie. Spanningen tussen burgerparticipatie en lokale politiek*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Websites

burgertop-amsterdam.nl
democraticchallenge.nl
G1000.nu
<https://feeds.rijksoverheid.nl/onderwerpen/burgerschap/documenten.rss>

Lijst geraadpleegde ervaringsdeskundigen

Bart Cosijn (Burgertop Amsterdam), Dion van den Berg (Sociaal 13 Tilburg), Jan L'Ortije (Gemeente Roerdalen), Tom Vaessen (Burgertop Venray), Jerphaas Donner (G1000.nu), Harm van Dijk (G1000.nu)

Door de auteurs bijgewoonde burgertoppen

G1000 Amersfoort, G1000 Kruiskamp Amersfoort, G1000 Apeldoorn, G1000 Uden, G1000 Nijmegen, G1000 Rotterdam, G250 de Pijp Amsterdam, Burgertop Amsterdam. Sociaal 13 Tilburg, Burgertop Venray, M200 Maastricht, Arnhem Agenda, Burgerconferentie Gedeelde Waarden Arnhem.

Colofon

Dit is een uitgave in het kader van **www.lokale-democratie.nl**, een gezamenlijk initiatief van de beroeps- en belangenverenigingen van raadsleden, wethouders, burgemeesters, griffiers en gemeentesecretarissen, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Tekst

Peer Smets en Marloes Vlind (Vrije Universiteit Amsterdam)

Redactie

Alex van Kalken

Vormgeving

Buro van Erkelens

Contact

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Directie Democratie en Burgerschap
info@lokale-democratie.nl

November 2017

Partners

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Nederlands
Genootschap
van Burgemeesters

Wethoudersvereniging